

Fråga om synnerliga skäl enligt 5 kap. 10 § körkortslagen kan anses föreligga för att begränsa giltighetstiden av ett beslut om återkallelse av körkort tills vidare på grund av grovt rattfylleri.

Lagrum:

5 kap. 3 § 1, 5 §, 6 § och 10 § körkortlagen (1998:488)

R.J:s körkort omhändertogs den 15 juni 2014 på grund av misstanke om grovt rattfylleri samma dag. Alkoholkoncentrationen i hans utandningsluft uppmättes efter körningen till minst 0,53 milligram per liter.

Transportstyrelsen beslutade den 18 juli 2014 att återkalla *R.J:s* körkort tills vidare och bestämde beslutets giltighetstid till 24 månader från och med den 15 juni 2014.

R.J. överklagade *Transportstyrelsens* beslut och yrkade att återkallelsetiden skulle sänkas till sex månader. Som skäl anförde han bl.a. följande. Förflyttningen skedde under försiktighet i krypfart inom ett inhägnat område, på en asfalterad yta utan vägmarkeringar. Han var inte ute på någon trafikerad väg och körde, utan skulle enbart förflytta bilen till en mer skyddad plats på området. Inga andra bilister fanns i rörelse utan endast rescue- och funktionärsbilen, samt några få människor som han kunde se vid den tidpunkten. Han framförde ej fordonet så att han utgjorde någon fara för andra när han krypkörde i depån inom det inhägnade området klockan 04.10.

Transportstyrelsen vidhöll sitt beslut.

Förvaltningsrätten i Karlstad (2014-08-26, ordförande *Österlin*) yttrade: Av 5 kap. 5 § körkortslagen (1998:488) följer att ett körkort ska återkallas tills vidare i avvaktan på ett slutligt avgörande av återkallelsefrågan om det på sannolika skäl kan antas att körkortet kommer att återkallas slutligt på någon av de grunder som avses i 3 § 1-7. Om beslutet grundas på misstanke om brottslig gärning ska beslutets giltighetstid begränsas enligt vad som gäller för spärrtid enligt 5 kap. 6 §. – Av 5 kap. 3 § 1 c körkortslagen framgår att ett körkort ska återkallas om körkortshavaren har gjort sig skyldig till grovt rattfylleri. – Enligt 5 kap. 6 § 2 körkortslagen ska spärrtiden vid rattfylleri bestämmas till den villkorstid som skulle ha bestämts vid godkännande av en ansökan om alkolås. – Villkorstiden vid grovt rattfylleri är enligt 5 kap. 20 § 2 körkortslagen två år. – Om det föreligger synnerliga skäl får, enligt 5 kap. 10 § 2 körkortslagen, återkallelse underlätas eller spärrtid sättas ner om det kan ske utan fara för trafiksäkerheten. – I förarbetena till körkortslagen (prop. 1975/76:155, s. 109 f.) uttalade departementschefen följande. Det ligger i sakens natur att möjligheten att underlåta återkallelse eller sätta ner spärrtiden ska tillämpas restriktivt. Återkallelse på grund av trafiknykterhetsbrott bör kunna underlätas om körningen har

avsett kort flyttning av fordon på gård, parkeringsplats etc. – Bedömning och slutsats – R.J. är misstänkt för grovt rattfylleri eftersom han den 15 juni 2014 framfört fordon med alkoholkoncentrationen 0,53 mg/l i utandningsluften. Det är enligt förvaltningsrättens bedömning sannolikt att R.J:s körkort kommer att återkallas slutligt och Transportstyrelsen har därmed haft fog för att återkalla körkortet tills vidare. Frågan i målet är därmed om det finns skäl att bestämma en kortare giltighetstid för beslutet. – Som framgår ovan ska beslutets giltighetstid begränsas enligt vad som gäller för spärrtid. Spärrtiden vid grovt rattfylleri ska bestämmas till två år om det inte föreligger synnerliga skäl och spärrtiden kan sättas ner utan fara för trafiksäkerheten. – Av utredningen i målet framgår att fordonet har framförts nattetid inom ett inhägnat område. Övrig biltrafik i närheten har varit en funktionärsbil. Det framgår inte i vilken hastighet fordonet färdats men det har inte framkommit något som motsäger R.J:s uppgift om att han kört i krypfart. I polisförhör har R.J. uppgett att det rört sig om en sträcka om 300 meter, även denna uppgift får anses oemotsagd. Det finns inga uppgifter om att förandet av fordonet skulle ha medfört fara för andra och det har inte heller framkommit att R.J. tidigare gjort sig skyldig till trafikbrott. – Eftersom körningen skett en begränsad sträcka och i låg fart inom ett inhägnat område i nästintill obefintlig trafik finner förvaltningsrätten att det i målet förekommer flera starka skäl i mildrande riktning och att synnerliga skäl därför får anses föreligga. Då en nedsättning av giltighetstiden bedöms kunna ske utan fara för trafiksäkerheten anses giltighetstiden kunna begränsas till 18 månader. Överklagandet ska således delvis bifallas. – Förvaltningsrätten bifaller överklagandet på så vis att beslutets giltighetstid begränsas till 18 månader.

Transportstyrelsen överklagade förvaltningsrättens dom och yrkade att kammarrätten skulle upphäva domen och fastställa Transportstyrelsens beslut den 18 juli 2014. Transportstyrelsen anförde bl.a. följande. R.J. har visserligen framfört fordonet inom ett fysiskt inhägnat område – ett tävlingsområde – men förhållandena, med fordon och människor i rörelse, kan inte jämföras med en enslig parkeringsplats eller något privat område. Körsträckan på omkring 300 meter är inte heller anmärkningsvärt kort. Det föreligger därför inte förutsättningar att sätta ned giltighetstiden under de lagstadgade 24 månaderna.

Även *R.J.* överklagade domen och yrkade att kammarrätten, med ändring av förvaltningsrättens dom, skulle sätta ned giltighetstiden till 6 månader. R.J. anförde bl.a. följande. Han framförde sitt fordon, en utställningsbil, på ett betryggande sätt med en hastighet på 5–7 kilometer i timmen inom ett inhägnat depåområde. Ett depåområde är inte ett tävlingsområde som Transportstyrelsen uttrycker sig, utan en plats för uppställning och lagerhållning. Där har bilutställarna sina bilar och förvaringstält. Syftet var bara att flytta bilen, inte att fortsätta körningen. Han hade redan parkerat bilen när funktionären kom fram till honom. Det rör sig om en sträcka på högst 300 meter och det var ingen allmän väg. Framförandet utgjorde ingen påtaglig fara för andra människor eller för

trafiksäkerheten. Hans chanser att få ett nytt arbete skulle bli större om han har körkort.

Kammarrätten i Göteborg (2015-02-27, Bengtsson, Ericsson, referent, Ekenberg) yttrade: Av utredningen i målet framgår att R.J. den 6 oktober 2014 dömdes för grovt rattfylleri i Linköpings tingsrätt (mål nr B 2465-14). Domen har vunnit laga kraft. – R.J. har fällts till ansvar för grovt rattfylleri. Det kan därför på sannolika skäl antas att hans körkort kommer att återkallas slutligt. Frågan i målet är då om det finns synnerliga skäl för att frånga den lagstadgade lägsta giltighetstiden om två år som gäller vid grovt rattfylleri. Föreligger synnerliga skäl blir frågan också om en lägre giltighetstid kan bestämmas utan fara för trafiksäkerheten. – Av tingsrättsdomen framgår att R.J:s förklaring till den aktuella körningen är att han skulle köra bilen till ett tält för att använda bilens högtalare till att spela musik. När han kom fram till tältet var det dock mycket folk där och det låg glas på marken och han valde att köra tillbaka bilen då han inte ville att den skulle bli skadad. Tingsrätten ansåg att omständigheterna kring körningen inte var i sådan grad mildrande att gärningen skulle bedömas som rattfylleri av normalgraden. – Kammarrätten kan konstatera att även om det rör sig om en relativt kort körning i låg hastighet inom ett inhägnat område, så har det inte varit fråga om en folktom plats utan ett område där det varit en del människor i rörelse. Det kan inte heller bortses från storleken på det fordon som R.J. framförde. Mot denna bakgrund har det funnits en beaktansvärd risk för att andra människor skulle ha kunnat komma till allvarlig skada. Vidare har syftet med körningen så som det redovisats i tingsrättens dom inte varit sådant att det utgör en förmildrande omständighet. Sammantaget kan det inte anses föreligga synnerliga skäl för nedsättning av giltighetstiden. Transportstyrelsens överklagande ska därför bifallas och R.J:s överklagande ska avslås. – Kammarrätten upphäver, med bifall till Transportstyrelsens överklagande, förvaltningsrättens dom och fastställer Transportstyrelsens beslut den 18 juli 2014. – Kammarrätten avslår R.J:s överklagande.

R.J. överklagade kammarrättens dom och yrkade att Högsta förvaltningsdomstolen, med ändring av domen, skulle begränsa beslutets giltighetstid till elva månader. Han anförde bl.a. följande. Han framförde fordonet på ett betryggande sätt, i krypfart om 5–7 km/tim., på den asfalterade ytan inom det inhägnade avlysta depåområdet på Mantorp Park kl. 04.10. Det fanns inga människor utefter den asfalterade ytan. De befann sig inne i tält. De enda som han träffade var funktionärer och vakter som kom fram till honom först när han hade parkerat sitt fordon. Han är i behov av körkortet för att ta sig till och från arbetet.

Transportstyrelsen bestred bifall till yrkandet och anförde bl.a. följande. De omständigheter som särskilt bör beaktas vid bedömningen av om det föreligger synnerliga skäl är körningen som sådan i tid och rum, syftet med körningen, den straffrättsliga bedömningen och alkoholkoncentrationen. R.J. har framfört fordonet cirka 300 meter inom ett inhägnat område men på en plats där det funnits andra människor. Det

har således inte rört sig om en mycket begränsad sträcka och det har funnits risk för att andra människor skulle kunna komma till skada. Syftet med körningen, att använda bilens högtalare för att spela musik, är inte i sig någon förmildrande omständighet. Tingsrätten har bedömt gärningen som grovt rattfylleri och därmed inte ansett omständigheterna tillräckligt mildrande för rattfylleri av normalgraden. Alkoholkoncentrationen har legat strax över gränsen för grovt rattfylleri. Även om den samlade bilden av omständigheterna kring körningen i någon mån kan anses förmildrande är kravet på synnerliga skäl inte uppfyllt.

Högsta förvaltningsdomstolen (2015-12-03, Almgren, Nord, Silfverberg, Askersjö, Baran) yttrade:

Skälen för avgörandet

Frågan i målet

Frågan i målet är om synnerliga skäl föreligger för att, med avvikelse från körkortslagen, sätta ned giltighetstiden av ett beslut om återkallelse av körkort tills vidare på grund av grovt rattfylleri.

Rättslig reglering m.m.

I 5 kap. körkortslagen finns regler om körkortsingripande.

Enligt 3 § 1 ska ett körkort återkallas bl.a. om körkortshavaren gjort sig skyldig till grovt rattfylleri. I ett sådant fall ska enligt 6 § första stycket en spärrtid om lägst ett år bestämmas. Om körkortshavaren kan komma i fråga för körkortsinnehav med villkor om alkolås, men inte utnyttjat den möjligheten, följer av paragrafens andra stycke att spärrtiden ska bestämmas till den lägsta villkorstid som skulle ha bestämts vid bifall till en ansökan om villkor om alkolås, dvs. två år, och högst tre år.

Om det på sannolika skäl kan antas att körkortet kommer att återkallas slutligt bl.a. på grund av grovt rattfylleri ska körkortet enligt 5 § återkallas tills vidare i avvaktan på att körkortsfrågan avgörs slutligt. I stället för spärrtid ska en giltighetstid bestämmas i återkallelsebeslutet och begränsas till vad som gäller för spärrtid enligt 6 §.

Föreligger synnerliga skäl får enligt 10 § andra stycket, med avvikelse från denna lag, återkallelse underlåtas eller spärrtid sättas ned om det kan ske utan fara för trafiksäkerheten. Om återkallelse underlåts får varning meddelas i stället. Denna bestämmelse har med oförändrat innehåll förts över från motsvarande bestämmelse i 24 § i den tidigare körkortslagen (1977:477).

Systemet om villkor om alkolås för körkortsinnehav infördes i körkortslagen den 1 januari 2012. Reglerna utformades så att den enskilde skulle motiveras att ansöka om alkolås. Den spärrtid som bestäms vid återkallelse av körkortet ska därför i de fall någon ansökan

om alkohol inte ges in vara längre än den spärrtid som normalt bestäms vid andra fall av körkortsåterkallelser. Reglerna infördes i 6 § andra stycket och innebar att den lägsta spärrtiden vid grovt rattfylleri uppgick till två år och till högst tre år. De nya reglerna innebar alltså att spärrtiderna blev längre än vad som hittills hade gällt (prop. 2010/11:26 s. 49).

Någon ändring av bestämmelsen om synnerliga skäl i 10 § andra stycket gjordes inte i samband med denna reform.

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

Vid prövningen av om det föreligger synnerliga skäl för avvikelser från körkortslagen med stöd av bestämmelsen i 5 kap. 10 § andra stycket ska en helhetsbedömning göras av den samlade utredningen där körkortshavarens personliga förhållanden beaktas och hänsyn tas till bl.a. sådana omständigheter som behov av körkort (RÅ 1988 ref. 78). I förarbetena sägs att om domstol vid straffrågans behandling satt ned påföljden, bör avgörandet i den frågan – om trafiksäkerhetssynpunkter inte talar i motsatt riktning – kunna vara vägledande även för bedömningen av körkortsfrågan. Som situationer där undantaget skulle kunna tillämpas nämns körning som innebär kort flyttning av fordon på gård, parkeringsplats etc. (prop. 1975/76:155 s. 109 f.).

Redan i kravet på att det ska vara fråga om synnerliga skäl ligger att bestämmelsen är avsedd att tillämpas restriktivt. Från praxis kan följande exempel hämtas.

I RÅ 1984 Ab 166 ansågs synnerliga skäl föreligga för en nedsättning av den lägsta spärrtiden. Vid den i det målet aktuella körningen hade körkortshavaren backat sin bil fyra–fem meter inne i ett parkeringsgarage, varvid en annan bil hade blivit påkörd utan att några skador uppstod. Förarens avsikt var att parkera bilen på en avgiftsfri parkeringsplats belägen ca 20 meter från ursprungsplatsen. I RÅ 1992 not. 168 hade körkortshavaren vridit nyckeln i tändningslåset för långt vilket medförde att bilen tog ett skutt bakåt. Eftersom bilen hindrade tillfart på parkeringsplatsen körde han fram bilen någon meter. Synnerliga skäl för underlåtelse av återkallelse ansågs föreligga. I RÅ 82 2:57 fann Högsta förvaltningsdomstolen att faran för andra trafikanter inte var utesluten vid en körning kl. 05.44 inom ett begränsat område på allmän väg som användes av bl.a. lokaltrafikens bussar i linjetrafik. Trots körkortshavarens behov av körkort för att kunna utöva sitt yrke och tingsrättens mildare bedömning i påföljdsfrågan ansågs från trafiksäkerhetssynpunkt sådana synnerliga skäl inte föreligga som kunde medföra en nedsättning av den föreskrivna spärrtiden.

Av utredningen i förevarande mål framgår att R.J. körde bilen sammanlagt 300 meter i låg hastighet, visserligen inom ett inhägnat område men likväl där andra människor vistades. Bilen framfördes från den plats där den stod parkerad till den plats där hans sällskap hade sitt

tält och sedan tillbaka igen. Av tingsrättens dom framgår att syftet med körningen var att han skulle använda bilens högtalare för att spela musik.

Redan på grund av att människor befann sig i närheten och alkoholkoncentrationen i R.J:s utandningsluft står det klart att trafikfaran inte var ringa. Vad som anförts om syftet med körningen är inte någon förmildrande omständighet.

Vid sådana förhållanden och då inte heller den samlade helhetsbilden av R.J:s situation, innefattande hans behov av körkort, ger anledning att anta att en återkallelse på grund av grovt rattfylleri framstår som en från trafiksäkerhetssynpunkt obehövlig åtgärd kan sådana synnerliga skäl inte anses föreligga som motiverar någon avvikelse från körkortslagen med stöd av 5 kap. 10 § samma lag. Det förhållandet att systemet med alkoholås innebär att spärrtiderna – och därmed också giltighetstiderna – blivit längre än vad som gällde dessförinnan påverkar inte bedömningen i detta fall. Överklagandet ska således avslås.

Högsta förvaltningsdomstolens avgörande

Högsta förvaltningsdomstolen avslår överklagandet.

Mål nr 2117-15, föredragande Anne-Therése Byström